

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum ad iustificatione impij liberum arbitrium requiratur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

pam. & infusionis gratia. s. habere gratiam. In toto ergo tempore precedenti quo terminatur ad hoc inians, quo tempore mensurabatur motus meditationis predictæ, fuit peccator habens culpam, & non habens gratiam, nisi tantummodo in ultimo instanti, ut dictum est. Sed ante ultimum instans huius temporis non est accipere aliud immediate proximum: quia quodcumque instans accipitur aliud ab ultimo, inter ipsum & ultimum erunt infinita instantia media. Et sic patet quod non est accipere ultimum instans in quo iustificatus sit habens culpam, & non habens gratiam: est autem accipere primum instans in quo habet gratiã, & non habet culpam. Et hæc solutio potest accipi ex uerbis Philolophi in 8. Physic.

Ad 11. dicendum, quod Deus suo amore sicut causat in nobis donum gratia, ita & remissionem culpæ: unde non oportet quod remissio culpæ gratiã præcedat. Sequeretur autem si remissio culpæ Dei amorem præcederet, & non ex eo sequeretur.

Ad 12. dicendum, quod sacramenta significant do causant, hoc. n. causant quod figurant. Et quia circumcisio habet significationem in remouendo, ideo eius efficacia directe ordinabatur ad remotionem culpæ originalis, sed ex consequenti ad gratiam, siue ex uirtute circumcissionis gratia daretur per modum quo datur ex uirtute baptismi, ut quidam dicunt: siue detur a Deo concomitanter ad circumcissionem, & sic remissio culpæ fiebat sine gratia: tamen illa gratia nõ ita perfecte reprimebat concupiscentiam, sicut gratia baptismalis. Vñ difficilius erat concupiscentie resistere circumcisio quã baptizatio, & occasione huius lex uetus occasionaliter occidere dicebatur quamuis circumcisio intra legis Moisaicæ sacramenta non contineatur, eo quod non est ex Moyse, sed ex patribus ut dicitur Io. 7. Et si in circumcissione aliqua dabatur gratia, non est contra hoc quod dicitur, Lex uetus nõ iustificabat.

ARTICVLVS III.

Utrum ad impij iustificationem liberum requiratur arbitrium.

TERTIO queritur, utrum ad iustificationem impii liberum arbitrium requiratur. Et uidetur quod non. Illud. n. quod potest competere nõ habentibus usum liberi arbitrii, non requirit usum liberi arbitrii: sed iustificatio competit pueris nondum habentibus usum liberi arbitrii, qui per baptismum iustificantur, ergo iustificatio impii usum liberi arbitrii non requirit. Sed dicendum, quod hoc speciale est in pueris qui tenentur peccato solum, quod aliunde contrahitur, nec habet locum in adultis, qui propriis peccatis tenentur.

¶ 2. Sed contra Est, quod Aug. dicit in 4. Confess. quod cum quidam suus amicus laboraret febribus, iacuit diu sine sensu in sudore letali, & tunc desperaretur, baptizatus est nesciens me non curante, & præsumente id retinere potius animam eius quod a me acceperat, non quod in nescientis corpore fiebat, longe autem aliter erat, nam recreatus est: recreatio autem fit per gratiam iustificationem, ergo gratia iustificans quandoque confert adulto sine motu liberi arbitrii. Sed dicendum, quod hoc habet locum solum ubi homo iustificatur per sacramentum.

¶ 3. Sed contra. Deus potentia sua non alligauit sacramentis, cum ergo iustificatio sit opus diuinum ex eius potentia dependens, ut quod est sine factis aliquis adultus iustificari possit præter motum liberi arbitrii.

¶ 4. Præter. Homo in aliquo statu esse potest, in quo sit adultus, & non habeat peccatum actuale, sed origi-

nale tantum: in primo. n. instanti quo aliquis est adultus, si non sit baptizatus, adhuc subiectus est originali peccato, neque tamen adhuc habet aliquod actuale, quia adhuc nihil transgrediendo commissit quo reus peccati teneatur. Nec iterum est reus omissionis, quia præcepta affirmatiua nõ obligant ad se: unde nõ oportet quod homo statim in primo instanti quo est adultus, præcepta affirmatiua obseruet. sic ergo adultus potest habere peccatum originale absque originali, ut uidetur. si ergo hæc est causa, quare puer potest iustificari sine motu liberi arbitrii, uidetur quod eadem ratio sit in adulto.

¶ 5. Præter. Quando cumque aliquis cõter inest aliquibus, oportet quod eis conueniat secundum aliquam causam communem: iustificari autem conuenit pueris & adultis. cum ergo sola gratia sit causa iustificationis in pueris, uidetur quod etiam absque usu liberi arbitrii sufficiat ad iustificationem in adultis.

¶ 6. Præter. Sicut iustitia est donum Dei, ita sapientia; sed sapientiam Solomon accepit dormiens, ut hñ 3. Regum 3. ergo eadem ratione & gratiam iustificationem homo potest dormiens, & absque usu liberi arbitrii accipere. Sed dicendum, quod merito præcedenti Salomon in dormiendo sapientiam accepit.

¶ Sed contra. Sicut in bonis requiritur uoluntas, ita & in malis, quia peccatum nõ est nisi uoluntarium: sed uoluntas præcedens nõ facit, ut id quod in sono agitur, sit peccatum. ergo nec aliquid facit ad hoc, quod aliquid diuinum donum in sono percipiatur.

¶ 8. Præter. Sicut in dormiente ligatur usus liberi arbitrii, ita & in egrotante: sed egrotans absque usu liberi arbitrii iustificatur, ut patet ex auctoritate Augustini. In arg. 2. huius articuli.

¶ 9. Præter. Deus est potentior omnino creato agente: sed sol materialis lumen suum insinuat aeri nulla preparatione in ipso aere præcedente. ergo multo fortius Deus lumen gratia animæ infundit absque omni preparatione, que fit per actum liberi arbitrii.

¶ 10. Præter. Cum bonum sit communicatum sui, secundum Dion. Deus qui sum me bonus est, sum me seipsum communicat: hoc autem nõ esset, nisi se communicaret & preparanti se, & non preparanti. ergo in iustificatione impii non requiritur usus liberi arbitrii quasi preparatio ex parte hominis.

¶ 11. Præter. Aug. dicit 8. super Genes. ad litteram, quod Deus hoc modo operatur iustitiam in hoie, sicut sol lumen in aere, quod deficit solis deficiente influxu, nõ sicut artifex qui operat arcem, in qua postquam facta est nihil operat: sed sol eodem modo operat in aere cum primo illuminatur aer, & cum lumine in eo continuat. ergo Deus eodem modo operatur iustitiam in hoie cum primo iustificatur, & cum iustitia in eo conseruatur: sed iustitia conseruatur in hoie usu liberi arbitrii cessante, sicut patet in dormiente. ergo homo potest a principio iustificari absque omni motu liberi arbitrii.

¶ 12. Præter. Dispositio quæ requiritur de necessitate ad introductionem alicuius forme, ita se habet quod sine ea forma remanere non potest, sicut patet de calore, & forma ignis: sed sine usu liberi arbitrii potest remanere iustitia, ut in dormiente. ergo usus liberi arbitrii non est dispositio quæ de necessitate requiritur ad gratia infusionem.

¶ 13. Præter. Id quod naturaliter est prius, & potest & non esse sine posteriori, non requirit posterius ad hoc quod in esse dicatur, ut patet de gratitudine & descensu, sine quo grauitas esse potest, cum si corpus graue impeditur a suo motu: sed gratia est prior naturaliter quã usus liberi arbitrii, sine quo & potest esse & non esse, est. n. eius formale principium, sicut grauitas

In arg. 2. huius articuli.

Cap. 4. de diu. nom. circumca prin.

Cap. 14. & lib. 4. c. 12. to. 3.

grauitas naturalis motus. ergo gratia potest infundi sine usu liberi arbitrii.

¶ 14 Præter. Corpus infirmū culpam in animā inducit originalē absq; oī usu liberi arbitrii. ergo multo fortius Deus, qui est potentissimus, non requirit usum liberi arbitrii ad hoc, q̄ gratiam infundat.

In p̄f. Hier. ex Orig.

¶ 15 Præter. Deus pronior est ad miserēdum, quā̄m condemnandum, ut dicit glos. in principio Hier. sed Deus punit pueros decedentes, sine baptismo absque omni usu liberi arbitrii. ergo multo magis miseretur gratiam infundendo.

¶ 16 Præter. Dispositio ad formam, quā̄ exigitur in recipiente formam, non est ab ipso recipiente, sed ab alio, sicut calor qui in lignis præcedit, ut dispositio ad formā ignis, non est ab ipsis lignis: sed vsus liberi arbitrii est ab homine iustificando. ergo non requiritur, ut dispositio ad gratiam habendam.

Concione. 3 in p̄f. 17. to. 8. referunt i. 2. sen. di. 27

¶ 17 Præter. Iustificatio est p̄ infusione ḡc̄, & virtutum: sed s̄m Aug. virtutem solus Deus in nobis, sine nobis operat. ergo ad iustificationem operatio n̄fa, quæ est per usum liberi arbitrii, nō requiritur.

¶ 18 Præter. Secundum Apost. Rom. 4. Ei qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum: vsus autem liberi arbitrii quædam operatio est. si ergo vsus liberi arbitrii ad iustificationem requiritur, iustificatio nō erit ex gratia, sed ex debito, quod est hæreticum.

¶ 19 Præter. Magis est remotus ille a ḡa qui contra operatur gratiæ, quā̄m ille qui penitus non operatur: sed Deus aliquando dat gratiam alicui qui per liberum arbitrium contra operatur, sicut pater de Paulo Act. 9. cui dictum est. Durū est tibi contra s̄i mulum calcitrare. ergo multo fortius alicui absq; usu liberi arbitrii, quandoque gratia infunditur.

¶ 20 Præter. Agens infinita virtutis non requirit aliquam dispositionē in patiente: quanto. n. agens est virtuosius, tanto minori dispositione præexistente complet suum effectū: sed Deus est agens infinita virtutis, int̄m quod non requirit materiam præexistētem, sed operatur ex nihilo. ergo multo minus requirit dispositionem, & ita in iustificatione impii, quæ est opus diuinum, non requirit usum liberi arbitrii, quasi dispositionem ex parte hominis.

Inclinearit ibid.

SED CONTRA est, quod super illud 3. Reg. 3. Postula quod vis, ut dem tibi, dicit glos. Gratia Dei liberum requirit arbitrium: sed iustificatio fit per gratiam Dei, ut habetur Rom. 3. ergo ad iustificationem requiritur usus liberi arbitrii.

In li. de gratia & li. arb. non longe a prin.

¶ 2 Præter. Ber. dicit, q̄ iustificatio tā absq; consensu nō p̄t esse recipientis, q̄ absq; ḡa dantis: sed consensus recipientis est actus liberi arbitrii. ergo absque usu liberi arbitrii homo iustificari non potest.

¶ 3 Præter. Ad receptionē forme requiritur aliqua dispositio in recipiente, nō. n. quælibet forma i quo libet recipitur: sed actus liberi arbitrii se habet, ut dispositio ad gratiam: ergo ad receptionem gratiæ iustificantis usus liberi arbitrii requiritur.

¶ 4 Præter. In iustificatione impii contrahit quoddā sp̄iale matrimonium hoīs ad Deum, Osce 2. Sp̄o s̄abo te mihi in iustitia: sed in matrimonio carnali requiritur mutus cōsensus. ergo multo fortius i iustificatione impii, & sic requiritur ibi usus lib. arb.

¶ 5 Præter. Iustificatio impii non fit sine charitate, quia ut dicitur Prover. 10. Vniuersa delicta operit charitas: sed charitas, cum sit quedam amicitia cū readamatione est, ut patet per Philos. in 8. Ethico. mutus autem amor requirit in utroque usum liberi arbitrii. ergo iustificatio sine usu liberi arbitrii esse non potest.

Csp. 3. to. 5.

RESPON. Dicendum, quod nullus habens usum liberi arbitrii potest iustificari absque usu liberarbitrii qui fit in ipso instanti suæ iustificationis. In his autem qui non sunt compotes suæ voluntatis sicut pueri, hoc non requiritur ad iustificationē, cuius rō triplex assignari potest. Prima sumitur ex habitudine agentis & patientis adinuicem. Patet. n. in corporalibus quod actio non perficitur sine aliquo contactu, quo uel solū agens tangit patiens, q̄n patiens non est natum tangere agēs, sicut cum corpora superiora agunt in ista inferiora tangēta ea, & non tacta ab eis: uel mutuo se tangunt agēs & patientes, q̄n utriq; natū est tangere & tangi, sicut cum ignis agit in aquam: uel econuerso. Unde & i spiritualibus q̄n natus est esse mutus cordatus, nō cōpletur actio sine contractu mutuo, alioquin iustificat qd agens tangat patiens. Ipse autē Deus qui iustificat impium, tangit aīam gratiam in eacalando: unde & in p̄f. 143. Tange montes. glos. 3. de gratia tua. Mens autē humana aliquo modo tangit Deū eū cognoscendo, uel amando: unde & in adultis q̄ possunt Deum cognoscere & amare requiritur aliquid usus liberi arbitrii quo Deum cognoscant & amant, & ista est conuersio ad Deū, de qua dicit Zach. 1. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad uos. Pueri autē carentes usu liberi arbitrii non possunt Deum cognoscere & amare: unde in eis sufficit ad iustificationem quod ab eo tangantur per gratiæ infusionē. Secūda ratio sumitur ex ipsa ratione iustificationis. Iustitia. n. secundum Anselm. in li. de Veritate, est rectitudo uoluntatis p̄ se seruatiōem iustificationis est quadam uoluntatis immutatio. Voluntas autē accipitur & pro ipsa potentia & pro actu potentia. Actus autē potentia uoluntatis immutari nō p̄t, nisi ipsa cooperante: si. n. non esset in ipsa non esset eius actus. Ipsa uero potentia uoluntatis licet sine sua cooperatione est facta, ita sine sua cooperatione potest immutari. In adultis autē requiritur immutatio actus uoluntatis ad iustificationem, sicut. n. per actum uoluntatis ad aliquid inordinate conuersi. Quæ quidem conuersio immutari non potest nisi per actū contrarium uoluntatis, & iō ad iustificationē adultorū actus liberi arbitrii requiritur. Sed pueri q̄ nō h̄nt per actum uoluntatis propriam uoluntatem ad aliqd conuersiōem, sed habent solū potentia uoluntatis culpabiliter originali iustitia delicta, p̄nt iustificari sine motu propria uoluntatis. Tertia rō sumitur ex similitudine diuinæ operationis in reb. corporalibus. Deus. n. aliquem effectū producit, quem iterum p̄t producere natura. s̄m cum dem dispōnem producit sicut & natura. Sicut si Deus aliquē miraculose sanat, sanitatē in eo curabit cum quadam adæquatione humorū, quam et natura operādo iterdū aliquē sanat, s̄m illud Phil. lof. in 2. phys. q̄ si natura faceret opus artis, eodē modo faceret sicut ars facit, & econuerso. Ex naturalibus autē homo iustitiā hēre p̄t dupliciter. uno modo ut naturalē, uel innatā s̄m quod quidam ex ipsa natura sunt proni ad opera iustitiæ: alio modo ut acquisitam. Iustitia igitur acquisita ex operibus similis est iustitia infusa, per quam iustificantur adulti: unde sicut in iustitia politica acquisita requiritur actus uoluntatis, quo quis amat iustitiam, ita et in adultis iustificatio non completur sine usu liberi arbitrii. Iustitia uero infusa, per quam iustificantur paruuli, similis est naturali aptitudini ad iustitiam, quæ etiam in pueris inuenitur, & ad naturam usus liberi arbitrii requiritur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod quia pueri non

non habent vñ possunt conuerti ad causam iustifi-
câtē, ipsa cā iustificans, passio Christi, applicatur
eis p sacramētum baptismi, & ex hoc iustificant.

AD II. Dicendum, q̄ de adulto qui nō est suæ
mentis compos distinguendum est, quia si nunq̄
habuit vsum suæ rōnis, idem iudicium est de eo,
quod de paruulis. Si autem iudicium rationis ali-
quādo habuit, si in illo tēpore quo vsum rōnis ha-
buit, baptismum desiderauit, si tempore amentie
baptizetur non sentiens, vel retinens, consequitur
effectum baptismi propter voluntatem preceden-
tem, & tunc precipue quando post baptismum
recuperat vsum liberi arbitrii, & placet ei quod fa-
ctum est, in quo casu loquitur Aug. Hoc. n. quod
contra nititur, non sibi imputatur, cum non vo-
luntate agat, sed phantasia agatur. Si autē dum erat
suæ mētis cōpos baptismum nō desiderauit, non
est sibi vel nō sentienti, vel retinēti baptismus exhi-
bēdus in quantumcumq̄ sit mortis periculo. Iudica-
bit. n. secundum vltimum instans, in quo suæ men-
tis cōpos fuit, & si sibi exhibeat nō accipit nec sa-
cramentum, nec rē sacramenti, quia ex ipsa inuo-
catione Trinitatis, & sanctificatione aque miracu-
lose possit in eo aliqua dispositio relinq̄, ut cū reci-
perauerit vsum lib. arb. facili? ad bonum t̄muret.

AD III. Dicendum, quod et sine sacro Deo ali-
quib. paruulis gratiam infundit, sicut patet de fan-
tificatis in utero. Similiter at possit alicui adulto
q̄ nō esset cōpos suæ mētis absq̄ sacro gratiam cō-
ferre eodem modo quo cum sacramento cōfert.

AD IIII. Dicendum, q̄ ista positio apud quos-
dam impossibilis reputatur, quod aliquis adultus
habeat p̄ctū originale sine actuali. Cum. n. adultus
esse incipit, si quod in se est, faciat, gratia ei dabit̄
per quam a peccato originali erit immunis: quod
si non faciat, reus erit peccati omissionis. Cum. n.
quilibet teneatur peccatum vitare, & hoc fieri non
possit nisi p̄stito sibi debito sine, tenetur quilibet
cum primo suæ mentis est cōpos, ad Deum se con-
uertere, & in eo finem constitutere, & per hoc ad
gratiam disponitur. Et p̄terea Aug. dicit quod con-
cupiscentia peccati originalis paruulum facit habi-
lem ad concupiscendum, adultus vero actu concu-
piscere. Non. n. de facili contingere potest, ut aliq̄
peccato originali infectus, concupiscentie peccati
se per consentiam peccati non subdat.

AD V. Dicendum, q̄ iustificatio secundum vnā
cōm causam inest paruulo & adulto, sc̄ secundum
gram, q̄ tñ recipitur in paruulo & adulto diuersi-
mode secundum diuersam vtriusq̄ cōditionem;
omne. n. quod recipitur in aliquo, est in eo per mo-
dum recipientis. Et inde est qd̄ in adulto recipitur
gratia cum usu liberi arbitrii, non autē in paruulo.

AD VI. Dicendum, q̄ ad hoc potest tripliciter
responderi. Vno modo, vt dicatur quod somnus
ille in quo Salomoni fuit sapientia iſusa, non fuit
somnia naturalis, sed somnus prophetie, de quo
habetur Num. 12. Si quis fuerit inter vos Propheta
Dñi in uisione apparebo ei, uel per somnium lo-
quar ad eum: in hoc autem somno uſus libe. arb.
non ligatur. Alio modo potest dici quod sicut ad
infusionem iustitiæ requiritur quod voluntas, q̄
est eius obiectum, conuertatur ad Deum, ita in in-
fusione sapientiæ requiritur quod intellectus con-
uertat ad Deū. In somno autem potest intellectus
cōuerti ad Deum, nō autem lib. arb. vel voluntas,
cuius rō est, ga ad intellectum duo pertinent, sc̄ per-
cipere, & iudicare de perceptis. Intellectus autem
in dormiendo non impeditur quin aliquid perci-

Apiat, vel ex his quæ prius considerauit, vnde quan-
doque homo dormiēdo syllogizat: vel ex illustra-
tione alicuius substantiæ superioris, ad cuius pre-
ceptionem intellectus dormiētis est habilior pro-
pter quietem ab actibus sensuum, & precipue phā-
ntasmatibus quietatis: vnde d̄ lob. 38. per somnū
in uisione nocturna qñ sopor solet occupare ho-
mines, & dormiunt in lectulo suo, tunc aperit au-
res virorum, & erudiens eos inſtruit disciplinam,
& ista est cā precipua quare in somnis prouident
futura: sed perfectum iudicium intellectus non po-
test esse in dormiēdo, eo quod tunc ligatus est sen-
sus, qui est primum principium nostre cogitatio-
nis. Iudicium enim fit per resolutionem in princi-
pia: vnde de omnib. oportet nos iudicare secundū
id quod sensu accipimus, ut d̄ in 3. Celi & Mun-
di. Vſus autem liberi arbitrii sequitur iudicium
rōnis: & iō vſus liberi arbitrii, per quē voluntas in
Deū conuertitur, in dormiēdo sufficiens esse nō
pōt, quia & si sit aliquis motus uoluntatis, magis
sequit phantasia quam iudicium completum rō-
nis: & iō hō in dormiēdo percipere pōt sapiētiā,
non autem iustitiā. Tertio mō pōt dici quod in
tellectus cogitur ab intelligibili, voluntas autē non
pōt cogi ab appetibili: & iō absque vſu liberi arbi-
trii pōt infundi sapiētia, q̄ est rectitudo intellectus,
non autem iustitia, quæ est rectitudo uoluntatis.

B
C
D
E

AD VII. Dicendum, quod motus lib. arb. qui
precedit in uigilante, non pōt facere vt actus dor-
miētis sit meritorius, vel demeritorius s̄ m se cōsi-
ratus: pōt tñ facere quod habeat aliquā rōnem bo-
nitatis vel malitiæ, in quantum virtus actus uigilantis
relinquitur in operib. dormientium, sicut uirtus
causæ relinquit in effectu. Et inde est quod uirtuo-
si nascunt in dormiēdo meliora theoremata
præ aliis nō uirtuosis, ut d̄ in 1. Eth. Et inde est etiā
quod nocturna pollutio interdū culpabilis impu-
tatur. Et sic etiam Salomon in uigilando potuit se
disponere ad sapiētiā accipiēdā in dormiēdo.

AD VIII. Dicendum, quod sacramētum bap-
tismi nō est exhibēdū agrotō dum non est suæ mē-
tis compos, et si prius habuit uotū baptismi, nisi
quādo timetur periculum mortis, quod quidem
de dormiēte non timetur: vnde quārum ad hoc
est dissimile, quantum uero ad alia simile.

AD IX. Dicendum, quod aer secundum natu-
rā suæ speciei est in ultima dispositione ad lumen
suscipiendum ratione diaphaneitatis: & ideo sta-
tim ad præsentiam illuminatis illuminatur, nec re-
quiritur aliqua alia preparatio, nisi forte remotio
prohibentis. Sed mens intellectualis non est in ul-
tima dispōne ad susceptionem iustitiæ, nisi cū est
actu uolens, quia potentia completur per actum,
per quem determinatur ad alterum oppositorum
de se in potentia existēs ad utrumq̄; sicut materia
in potentia existens ad plures formas per dispōnes
aptatur ad unam formam magis quam ad aliam.

AD X. Dicendum, quod Deus inſinita bonitate
seipsum communicat creaturis secundū aliquam
similitudinem suæ bonitatis quam eis largitur ex
hoc ipso q̄ optimo modo suam bonitatē commu-
nicat, ad quem modū pertinet ut ordinate secun-
dum suam sapientiam dona sua largitur, hoc est,
unicuique s̄m suam conditionē: & inde est quod
requiritur dispositio, uel preparatio aliqua ex par-
te eorum quib. Deus sua dona largitur: uel pōt di-
ci, q̄ obiectio illa procedit de preparatione quæ tē-
pore precedit gratiæ infusionē, sine qua Deus quā-
do que gratiam tribuit, subito in aliquo motū con-
tritionis

Cr. u. l. a. me.
107.

tritionis operans, & grām infundens: quia ut dicitur Eccl. 11. Facile est in oculis Dei honestate pauperē. Non autem per hoc excluditur usus liberi arbitrii, qui est in ipso instanti quo gratia infunditur. In hoc enim ostenditur perfectior communicatio diuine bonitatis, quod simul facit in homine habitum & actum iustitiæ, quam si faceret habitum tantum.

Ad XI. Dicendum, quod sicut sol est causa luminis non solum quantum ad esse, sed quantum ad fieri, ita est Deus est causa gratiæ, & quantum ad esse, & quantum ad fieri. Aliquid autem requiritur ad fieri rei quod importat quandam imitationem, quod non requiritur ad esse ipsius, sicut cum sit lumen in aere, requiritur quod aer se habeat in alio respectu ad solem quam ante, quod fit per motum solis, sine quo posset esse conseruatio luminis in aere sole semper præsentē. Et similiter ad fieri ipsius gratiæ requiritur quod voluntas alio modo se habeat ad Deum, quam prius, ad quod exigitur immutatio voluntatis, quæ sine usu liberi arbitrii non est in adultis, ut dictum est.

In isto. art.

Ad XII. Dicendum, quod aliqua dispositio requiritur ad fieri rei, quæ non requiritur ad esse rei, sicut patet, præcipue in generatione animalium & plantarum. Unde prohibet talibus dispositionibus cessantibus, postquam res iam facta est, eam nihilominus in suo esse conseruari. Et sic cessante motu liberi arbitrii qui erat necessarius ad iustificationem, potest iustitia habitualiter remanere.

Ad XIII. Dicendum, quod nihil prohibet aliquid naturaliter prius non posse fieri sine posteriori, quod tamen sine posteriori esse potest, sicut anima quæ cum sit causa corporis formalis, efficiens, & finalis, ut dicitur in 2. de Anima, est naturaliter prior corpore, potest esse sine corpore, cum tamen secundum ordinem naturæ non possit fieri, nisi in corpore, & similiter est de gratiæ & usu liberi arbitrii.

Ad XIII. Dicendum, quod corpus inficit animam originali peccato ex hoc ipso quod ei unitur. Hoc autem peccatum non respicit uoluntatem ipsius qui inficitur, sed naturam: & ideo non est mirum si ad huiusmodi infectionem usus liberi arbitrii non requiratur. Similiter autem anima pueri gratiæ consequitur ex hoc ipso quod Christo per sacramentum baptismi unitur, absque usu liberi arbitrii. In adultis uero requiritur usus liberi arbitrii ratione iam dicta.

In Cor. ar.

Ad XV. Dicendum, quod ex hoc, quod dicitur Deus prior ad miserendum, quam ad puniendum, non excluditur tam bonum, quam miserendo Deus in nobis operatur, quam malum quod Deus in nobis punit. quia bonum, secundum Dion. consistit ex una & integra causa, malum autem ex singularibus defectibus. Sed ex hoc ostenditur, quod Deus miseretur secundum id quod ex eo est, punit autem secundum id quod ex nobis est, quod est tale, ut ordinatum esse non possit nisi in penam, unde ex principali intentione miseretur, sed punit quasi præter intentionem uoluntatis antecedentis secundum uoluntatem consequentem. Et tunc ad propositum potest dici quod infectioni peccati originalis, qua anima inficitur antequam usum liberi arbitrii habeat, responderet per quandam similitudinem iustificatio puerorum ante usum liberi arbitrii.

Ca. 4. de dit. nom. part. 4. a med.

Ad XVI. Dicendum, quod res naturales per quandam uolentiã potest disponi ad formam, ut si principium dispositionis sit extra nil conferente uel passio, unde in eis dispositio ad formam non est ab aliquo principio intrinseco, sed ab extra, uoluntas tunc uolentiã pati non potest, & ideo non est similis ratio.

Ad XVII. Dicendum, quod Deus uirtutes in nobis operatur sine nobis uirtutes casualibus non tamen sine nobis consentientibus.

Ad XVIII. Dicendum, quod actus liberi arbitrii qui est in iustificatione impii, alio modo se habet ad habitum iustitiæ generalis, de qua dictum est, & alio modo se habet ad eius executionem & augmentum. Ad habitum quidem se non potest habere ut meriti, eo quod in ipso instanti iustitia infunditur que est principium merendi, sed se habet ut dispositio finis. Ad executionem uero iustitiæ & eius augmentum se habet in ratione meriti, quia per primum actum gratia informatum homo mereretur diuinum auxilium in prædictis. Sic ergo iustitia non redditur humanis operibus, quasi merces, sed iustitia augmetur, & continuatio aliquo modo habet rationem mercedis in cõparatione ad actus meritorios peccentis.

G

Ad XIX. Dicendum, quod licet Paulus an requam iustificatus esset, immediate gratiam fidei impugnet, tamen in ipso instanti iustificationis consentit per liberi arbitrii diuina gratia commotum. Motus enim gratiæ uoluntatis in instanti potest Deus alicui mittere, sine quo non est iustificatio, sed sine præparatione præcedenti iustificatio esse potest.

Ad XX. Dicendum, quod ista dispositio non requiritur propter impotentiã agentis, sed per conditionem recipientis, si uoluntatis quæ immutari non potest per uolentiã, sed proprio motu immutatur. Iste autem motus liberi arbitrii non solum se habet ad gratiam ut dispositio, sed ut cõplectatur operationes enim sunt quedam completiones habituum, unde perfectionem agentis antelatur, quod habitus inducatur simul cum sua operatione, quia perfectio effectus demonstrat perfectionem causæ.

H

ARTICVLVS IIII.

Utrum motus liberi arbitrii in Deum ad iustificationem requiratur.

Quarto queritur quis motus liberi arbitrii ad iustificationem requiratur, utrum scilicet motus in Deum. Et uidetur quod non. In hoc enim quod iustificationem sequitur, non requiritur ad iustificationem, sed moueri in Deum cum sit ex gratia, iustificationem sequitur, ut dicitur Tenor. 4. Conuertere nos Dñe, &c. ergo motus liberi arbitrii in Deum non est de his quæ requiruntur ad iustificationem.

¶ 2. Præ. Motus liberi arbitrii requiritur ad iustificationem ut dispositio quodam ex parte liberi arbitrii, id est ad quod homo trahi indiget non pertinet ad liberum arbitrium, cum ergo ad hoc quod homo conuertatur in Deum, indigeat trahi, secundum illud Iob. 6. Ne mo ueniat ad me, nisi pater qui misit me, traxerit eum, ut quod motus liberi arbitrii in Deum non sit de his quæ ad iustificationem impii requiruntur.

¶ 3. Præ. ad iustitiam homo peruenit per uitam timoris, nam qui sine timore est, non poterit iustificari, ut dicitur Ecclesiast. 1. sed per timorem homo non mouetur in Deum, sed magis in penam, ergo motus liberi arbitrii qui requiritur ad iustificationem impii, non est motus in Deum, sed dicendum, quod hoc uerum est de timore seruili, non autem de filiali.

¶ 4. Cõtra. Omnis timor fugam in sui ratione includit: sed per fugam aliquis recedit ab eo quod fugitur, non autem accedit ad ipsum, ergo ex hoc quod homo timet Deum, non mouetur in Deum, sed magis recedit a Deo.

¶ 5. Præ.